

Волков Юрій Михайлович
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки

Рец Віолетта Володимирівна
курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ТЕОРЕТИЧНО-ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ОБІГУ ЗБРОЇ САМООБОРОНИ В УКРАЇНІ

Зброя самооборони – зброя, яка може бути застосована та використана громадянами України для захисту свого життя та здоров'я, членів родини, власного майна, а також інших громадян України від нападу озброєної особи або групового збройного нападу.

Питання про зброю для населення піднімається вже багато років, але є прихильники і опоненти даного питання як серед населення так і фахівців, працівників правоохоронних органів та народних депутатів.

В Україні є цивільна зброя, доступна для придбання, яка може бути використана як зброя самозахисту в рамках необхідної оборони. Згідно з проектом Закону України «Про обіг зброї невійськового призначення», до зброї самооборони відноситься зброя, яка за своїми конструктивними та тактико-технічними даними призначена для використання з метою самозахисту, захисту інших громадян і майна від злочинних та протиправних посягань. До неї належать:

- пістолети і револьвери, патрони до яких споряджені гумовими або іншими аналогічними за своїми властивостями металними снарядами несмертельної дії, які відповідають нормам Міністерства охорони здоров'я України;

- газова зброя - газові пістолети і револьвери, патрони до яких споряджені речовинами сльозоточивою та дратівною дії, а також засоби самозахисту в аерозольному упакуванні та механічні розпилювачі,

- як зброя самооборони може також використовуватися мисливська нарізна та гладкоствольна зброя [1].

Відповідно до статті 4 Громадського законопроекту «Про цивільну зброю і боєприпаси», зареєстрованого у Верховній раді України під номером 1135-1, представленого членами Української асоціації власників зброї, існують наступні категорії цивільної зброї та боєприпасів:

1) перша категорія – пневматична зброя калібру до 4,5 мм і швидкістю польоту метального елемента до 100 м/с; вогнепальна зброя під патрон «Флобера» калібру до 4,5 мм та боєприпаси до неї;

2) друга категорія – довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя; газова зброя; пневматична зброя калібру понад 4,5 мм і швидкістю польоту метального елемента понад 100 м/с; вогнепальна зброя під патрон «Флобера» калібру понад 4,5 мм та боєприпаси до неї;

3) третя категорія – довгоствольна вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя та боєприпаси до неї;

4) четверта категорія – короткоствольна нарізна вогнепальна зброя та боєприпаси до неї; короткоствольна гладкоствольна вогнепальна зброя, призначена для стрільби боєприпасами, спорядженими еластичними металними елементами менш смертельної дії та боєприпаси до неї [2].

Зброя першої категорії, а також охолощена та деактивована зброя перебуває у вільному цивільному обороті. Зброя другої, третьої і четвертої категорії та боєприпаси до неї перебувають в обмеженому цивільному обороті, встановленому цим Законом [2].

Одним із основних вимог даного проекту є уможливлення вільного обігу зброї другої, третьої, а головне, четвертої категорії. Але для ефективного самозахисту може бути використана будь-яка вищезазначена зброя, крім першої категорії. Також в Україні для окремих категорій громадян дозволено придбання травматичної короткоствольної вогнепальної зброї, наприклад, працівникам правоохоронних органів, суддям та журналістам тощо. Але обмеження, встановлені для травматичної зброї, якою вважаються спеціальні засоби для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металними снарядами несмертельної дії, створюють наступні проблеми:

- вимоги, встановлені сьогодні в Україні, для травматичної зброї роблять її досить

неефективною як зброю самооборони, що призводить до того, що громадяни мають бажання та можливості самостійно посилювати потужність боєприпасів за характеристиками до рівня бойової вогнепальної зброї;

- обмеження законодавства для придбання вищезазначеної категорії призводить до зловживання у придбанні такої зброї деякими працівниками системи Міністерства внутрішніх справ України;

- контроль за зброєю і боєприпасами, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії значно ускладнений [3].

Виходячи із поданих положень слід зазначити, що у сучасному законодавстві стосовно обігу зброї, призначеної для самозахисту постає дилема стосовно травматичної зброї - це зброя самооборони чи спосіб зловживання службовим становищем деякими працівниками Національної поліції України.

Громадяни України можуть, але, у більшості випадків, не використовують інші доступні види засобів для самозахисту, наприклад: газові балончики та пістолети, тому що розуміють, що ефективність їх застосування у відсотковому співвідношенні дуже низька.

Значне розповсюдження газових пістолетів припинилося із появою травматичних пістолетів і револьверів у зв'язку із наступними причинами:

- газові пістолети і револьвери випускалися і випускаються із сполучень металів, які руйнуються під час використання боєприпасів, які перевищують за своїми характеристиками дозволені норми;

- травматична зброя, яка зроблена з таких сполучень металу, не популярна для придбання громадянами України з тієї самої причини. Тому усі придбають пістолети і револьвери, перероблені із бойових зразків або виготовлені із якісної збройної сталі, яка витримає боєприпаси, самостійно підведених до бойових характеристик.

- у стволі газової зброї, відповідно до положень дозвільної системи, повинен бути виступ, який заважатиме застосуванню боєприпасів металеві дії. Схожі вимоги висувуються в інших державах для травматичної зброї, щоб використовувалися кулі виключно з м'якою резиною, яка руйнується при проходженні каналу ствола через наявність у ньому виступу [4].

Законодавчі вимоги до травматичної зброї в Україні роблять її неефективним у якості зброї самооборони, яка надає власнику психологічної впевненості захищеності, але деякі особи, які мають досвід поводження із такою зброєю, розуміють, що це самообман. Це призводить до чергової проблеми, незаконного посилення характеристик боєприпасів (понад дозволених 50 Дж) та переробки зброї, що не можуть бути виявлені працівниками правоохоронних органів при огляді зброї, а тільки після проведення необхідної експертизи в умовах науково-дослідної установи.

На сьогоднішній день збільшилася кількість бойової короткоствольної нагородної зброї, що використовується її власниками також для самозахисту, внаслідок чого, на сьогодні не встановлені правила носіння такої зброї [5].

Отже, у зв'язку з відсутністю єдиного закону, який би регламентував правовідносини, що виникають при обігу в Україні зброї невійськового призначення та боєприпасів до неї і спрямованого на захист життя та здоров'я, прав і свобод громадян, усіх форм власності, охорону громадського порядку і природних ресурсів, а також зміцнення міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю та незаконним обігом зброї, та через доступність травматичної та нагородної короткоствольної вогнепальної зброї тільки окремим категоріям громадян, виникають численні вимоги інших громадян надання усім рівних можливостей щодо володіння зброєю. Це призвело до подання Петиції до Президента України про цивільну зброю, яка за п'ять днів набрала 25000 голосів.

1. Проект Закону України «Про обіг зброї невійськового призначення» / URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF1MH00B.html (дата звернення: 10.02.2020 р.).

2. Проект Закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси» № 1135-1 від 10.12.2014 р. / URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52809 (дата звернення: 10.02.2020 р.).

3. Закон про зброю в Україні. Юридична газета online: офіційний веб-сайт. URL: <http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zakon-pro-zbroyu-v-ukrayini.html> (дата звернення: 10.02.2020 р.).

4. У Раді зареєстрували закон про обіг зброї. ЗІК: офіційний веб-сайт. URL: https://zik.ua/news/2019/09/26/u_sluzi_narodu_zareiestruvaly_zakon_pro_obig_zbroi_1654817 (дата звернення: 10.02.2020 р.).

5. Чи потрібен українцям закон про зброю? Молодіжний націоналістичний конгрес: офіційний веб-сайт. URL: <http://mnk.org.ua/novini/zakon-pro-zbroiu/> (дата звернення: 10.02.2020 р.).